

Chiêm bái Xá lợi Phật như soi chiếc gương tâm linh

ISSN: 2734-9195 08:51 19/05/2025

Thực hành Phật pháp không bắt đầu từ những kiến thức lớn lao, mà từ sự trung thực đối diện với vọng tâm – rồi từ đó chuyển hóa thành trí tuệ và từ bi.

Tác giả: **Minh Thành**

Trong không khí thiêng liêng của mùa Phật đản và Đại lễ Vesak Liên Hợp Quốc 2025, dòng người từ khắp nơi đổ về chùa Quán Sứ (Hà Nội) để chiêm bái Xá lợi Phật – biểu tượng của giác ngộ và niềm tin. Trong khi hàng triệu con tim rạo rực hướng về lễ đài, tôi – một người học Phật – lại trải qua một hành trình nội tâm ngược dòng: một cuộc va chạm âm thầm giữa tâm ngã mạn và cơ hội tỉnh thức.

1. Khi tâm hoài nghi và ngã mạn trỗi dậy

Tôi không chủ đích mở xem chương trình truyền hình trực tiếp lễ cung nghinh Xá lợi Phật tại chùa Quán Sứ. Chỉ đơn giản vì mọi người xung quanh đang theo dõi, nên tôi cũng ngồi xuống, vừa xem vừa thầm quan sát: *“Tâm mình sẽ phản ứng thế nào?”*

Không ngờ, điều đầu tiên khởi lên trong tôi lại là một chuỗi những dòng suy nghĩ: *“Chỉ là một mảnh xương chả biết có thật là Xá lợi của Phật không? Người ta lay cái gì vậy? Có biết mình đang làm gì không?”*

Không phải là tâm hoan hỷ như mong đợi, mà là tâm nghi ngờ, tâm phán xét, và nghiêm trọng hơn là tâm kiêu ngạo. Trong khi hàng nghìn người cung kính đánh lễ, tôi lại đứng trong vai một *“người ngoài”*, soi xét và khởi tâm nghi mạn. Lúc ấy, tôi bàng hoàng nhận ra cái ngã vẫn còn ngự trị sâu kín, chỉ chờ cơ hội là trỗi dậy.

Nếu không có dịp ngồi xuống và đối diện với chính mình trong bối cảnh này, có lẽ những ý niệm ấy sẽ mãi ẩn tàng như một mạch ngầm, âm thầm ăn mòn Đạo Tâm.

Xá lợi Phật được tôn trí tại chùa Quán Sứ (Hà Nội).

2. Nhận diện vọng Tâm và sám hối

Tôi lặng lẽ khép mắt. Không còn quan sát chương trình nữa. Lúc này, tôi chỉ nhìn vào chính tâm mình. Tôi sám hối, không phải bằng hình thức tụng đọc, mà bằng một sự đối diện thành thật: *"Vì sao lại sinh tâm khinh khi khi thấy người khác lễ Phật? Vì sao lại cho rằng mình "hiểu biết hơn" khi không lễ bái như họ?"*

Càng nhìn sâu, tôi càng thấy rõ: chính tâm ngã mạn, phân biệt và vô minh mới là điều cần sám hối.

Trong Tương Ưng Bộ Kinh dạy: *"Này các Tỳ-kheo, người có trí thì không phán xét người khác bằng hình tướng hay hành vi bề ngoài, mà quán sát tâm mình từng phút giây."*

Tôi nhận ra, sự thật của Xá lợi – thật hay giả – không quan trọng bằng sự thật của chính tâm mình: có khởi lên lòng cung kính, biết ơn, khiêm nhường hay không? Bởi vì dù cho đó chỉ là một mảnh tro xương, nhưng nếu nhờ đó mà tâm ta hướng thiện, thì đó đã là phước duyên thù thắng.

Xá lợi là một chiếc gương tâm linh – không phản chiếu dung mạo người chiêm bái, mà phản ánh trung thực nhất những cấu uế hay thanh tịnh của tâm người ấy trong khoảnh khắc đối diện với Phật pháp. Trong ánh sáng lặng lẽ của Xá lợi, người hành giả thấy rõ hơn những gì còn ẩn sâu trong chính mình: những nghi ngờ về niềm tin, những tâm phân biệt, những mầm ngã mạn ẩn dưới lớp *"tĩnh*

thức”.

Xá lợi Phật được tôn trí tại chùa Quán Sứ (Hà Nội).

3. Vai trò của Xá lợi theo truyền thống Phật giáo Nguyên thủy và Đại thừa

3.1. Phật giáo Nguyên thủy (Theravāda)

Xá lợi (sārīra-dhātu) trong truyền thống Theravāda được xem là biểu tượng thiêng liêng hàng đầu sau khi đức Phật nhập Niết bàn. Kinh Đại Bát Niết (Mahāparinibbāna Sutta – Dīgha Nikāya 16) ghi rõ rằng sau khi hỏa thiêu thân Phật, phần Xá lợi còn lại được chia làm tám phần cho tám bộ tộc lớn, và được tôn trí trong các tháp (cetiya), đánh dấu sự khởi đầu của hình thức thờ tháp Xá lợi trên khắp Ấn Độ.

Tháp chứa Xá lợi trong truyền thống Nam truyền là biểu tượng cho Phật thân sau khi vắng bóng, là trung tâm để tín chúng chiêm bái, hành lễ và làm phước. Xá lợi được kính ngưỡng như dấu tích của một đời sống giải thoát, nhắc nhở hành giả luôn giữ gìn Giới – Định – Tuệ.

3.2. Phật giáo Đại thừa (Mahāyāna)

Trong khi Phật giáo Nguyên thủy nhấn mạnh vào mặt lịch sử và nghi lễ Xá lợi, thì các kinh điển Đại thừa như Pháp Hoa Kinh (Saddharma Puṇḍarīka Sūtra), Đại

Bát Nhã Ba La Mật Đa Kinh, hay Kinh Duy Ma Cật lại đẩy rộng ý nghĩa của Xá lợi sang tầng biểu tượng triết học.

Trong phẩm Đức Bảo Tháp của Kinh Pháp Hoa, tháp của Phật Đa Bảo (Prabhūtaratna) hiện ra giữa hư không, chứa Xá lợi như lời xác chứng chân lý mà Thích Ca Mâu Ni Phật thuyết giảng. Ở đây, Xá lợi vượt qua vật chất, trở thành biểu tượng của Chân lý bất diệt. Nó đại diện cho Pháp thân – thân chân thật vượt ngoài sinh diệt – và sự hội nhập giữa Phật trong lịch sử và Phật trong tâm thức.

Xá lợi trong Đại thừa không chỉ nằm trong bảo tháp, mà còn được ví như pháp thân viên mãn hiện diện khắp nơi. Người có chính tín, dù không thấy Xá lợi, cũng có thể cảm được sự có mặt của Phật qua giới hạnh và tuệ giác.

Xá lợi Phật được tôn trí tại chùa Quán Sứ (Hà Nội).

4. Xá lợi và năng lượng của tâm thức người chiêm bái

4.1. Tâm là yếu tố quyết định ý nghĩa của Xá lợi

Trong Phật giáo, ý nghĩa của một đối tượng không nằm ở chính nó, mà nằm ở cách tâm ta tiếp cận đối tượng ấy. Như Kinh Tăng Chi Bộ (AN 6.63) dạy: *“Tâm có hướng thiện, thì mọi pháp đều trở nên thanh tịnh.”* Nếu người chiêm bái Xá lợi khởi tâm nghi ngờ, coi thường hay cầu may, thì chính năng lượng ấy làm tạp nhiễm hoàn cảnh, dù Xá lợi là thật. Ngược lại, nếu khởi tâm tôn kính, chính niệm, biết ơn – thì ngay cả trước một tấm ảnh Phật, ta cũng có thể tiếp xúc với Pháp.

Hiện tượng “*vật linh thiêng*” trong Phật giáo luôn gắn liền với năng lực của niềm tin (saddhā). Trong Luận Thanh Tịnh Đạo (Visuddhimagga), ngài Phật Âm (Buddhaghosa) nói rõ: “*Niềm tin có năng lực chuyển hóa đối tượng thành sở y an trú cho thiện tâm khởi sinh.*” Nghĩa là Xá lợi không những “*linh*” vì nó đặc biệt, mà còn vì chính tâm người nhìn vào nó đã trở nên đặc biệt – trong sáng, thành kính, và vượt qua vọng tưởng.

4.2. Nghi lễ chiêm bái Xá lợi như một pháp môn tu tập

Chiêm bái Xá lợi, nếu có chính niệm và chính kiến, trở thành một hình thức thực tập tương đương với Thiền quán. Từng bước chân đi vào lễ đài, từng hơi thở khi chấp tay đánh lễ, từng ánh mắt nhìn Xá lợi, nếu có mặt trọn vẹn, sẽ giúp người chiêm bái thiết lập kết nối với Tam Bảo, khơi lại lý tưởng giác ngộ, và nuôi lớn tâm từ bi.

Chính trong Kinh Tứ Niệm Xứ (Satipaṭṭhāna Sutta) dạy: “*Ở đâu có chính niệm, ở đó có con đường độc nhất dẫn đến thanh tịnh.*” Lễ Xá lợi là một tình huống có thật trong cuộc đời, và nếu có chính niệm, nó trở thành một phương tiện để hành trì Tứ Niệm Xứ:

Thân: quan sát cảm xúc, thái độ của thân khi cúi lạy

Thọ: nhận biết tâm hoan hỷ hay khó chịu khi hành lễ

Tâm: thấy rõ vọng tâm, phân biệt, nghi ngờ

Pháp: nhớ lại lời dạy của Phật, thấy rõ vô thường – vô ngã

4.3 Tâm cung kính - tâm chuyển hóa

Có thể nói, cung kính là năng lượng dẫn đạo. Trong môi trường Phật giáo, tâm cung kính không chỉ là nghi thức, mà là một đạo đức căn bản, là chất liệu nuôi dưỡng khiêm hạ, phá vỡ ngã chấp, và giúp Đạo tâm trưởng thành.

Bồ tát Thường Bất Khinh trong Kinh Pháp Hoa là hình ảnh tiêu biểu cho hạnh cung kính tuyệt đối. Dù bị xua đuổi, Ngài vẫn đánh lễ và tuyên bố: “*Tôi không dám khinh quý Ngài, vì Ngài sẽ thành Phật.*” Chính sự cung kính ấy là nền tảng giúp Bồ tát ấy thành tựu Vô thượng Bồ đề sau này.

Người học Phật, nếu biết ứng dụng thái độ ấy trong lễ Xá lợi, sẽ thấy rằng mỗi dịp chiêm bái không chỉ là một buổi lễ, mà là một khóa tu sâu sắc của tâm, một cơ hội để phá trừ ngã mạn, nuôi lớn tín tâm, và thiết lập lại mối quan hệ đích thực với Phật pháp.

Thực hành Phật pháp không bắt đầu từ những kiến thức lớn lao, mà từ sự trung thực đối diện với vọng tâm – rồi từ đó chuyển hóa thành trí tuệ và từ bi.

Tác giả: **Minh Thành**

Tham khảo

1. *"Trường Bộ Kinh"*, Kinh số 10, 16, bản dịch của Hòa thượng Thích Minh Châu.
2. *"Bones, Stones and Buddhist Monks"* (Tác giả Gregory Schopen, nhà xuất bản University of Hawai'i Press năm 1997): Nghiên cứu sâu về vai trò của Xá lợi, nghi lễ thờ Xá lợi và ý nghĩa pháp lý – xã hội của các tháp Xá lợi trong Phật giáo Ấn Độ cổ đại.

Ghi chú: Bài viết thể hiện góc nhìn cá nhân, cách hành văn và lập luận riêng của tác giả, một Phật tử sinh sống ở Hà Nội.